
Ronde 3

Kaat Rykaert

Katholiek Onderwijs Vlaanderen

Contact: kaat.rykaert@katholiekonderwijs.vlaanderen

Feedback op schrijfoopdrachten: werkvormen en *tools*

De Belgische komiek Philippe Geubels deed in zijn programma *Geubels en de Belgen* ooit de uitspraak dat leerkrachten niet echt verbeteren, want dat hij nog nooit een examen had teruggekregen waarvan hij dacht dat het er na revisie van de leerkracht beter op was geworden. Wanneer Geubels deze uitspraak doet, heeft hij meteen de lachers op zijn hand, maar ik durf te beweren dat deze oneliner niet geldt voor leerkrachten Nederlands die schrijftaken verbeteren. Als ik, als leraar Nederlands, een schrijftaak teruggaf aan een leerling, was die taak er net veel beter op geworden. En dat was een groot probleem! Doordat ik alle fouten al uit de taak had gehaald, had de leerling niet beter leren schrijven; wel integendeel. Ik concludeerde dus: dit moet anders én beter kunnen.

Ik sprokkelde doorheen de jaren vanuit verschillende bronnen werkvormen en *tools* bij elkaar die mijn schrijfonderwijs drastisch veranderden. Ik deel in de presentatie een aantal van deze *tools* en werkvormen. In deze tekst haal ik er telkens maar een voorbeeld uit. Meer praktijkvoorbeelden komen tijdens mijn presentatie aan bod. De bronnen waar ik de werkvormen en *tools* uit haalde, staan onderaan deze tekst opgelijst. Ook meer wetenschappelijke onderbouwing is in deze bronnen terug te vinden.

Ik zette tijdens mijn schrijflessen natuurlijk niet enkel in op feedback. Zo probeerde ik alle opdrachten zo functioneel en doelgericht mogelijk te maken, zorgde ik voor voldoende *scaffolding* in de lesopbouw, werkte ik met *modeling*, enz. Binnen de beperking van de presentatie en deze tekst haal ik er nu enkel het onderdeel 'feedback' uit, maar goed schrijfonderwijs is natuurlijk een samenspel van heel veel factoren.

De werkvormen rond feedback die ik voorstel, zijn op te delen in vier grote groepen, telkens te formuleren als een aanbeveling:

- aanbeveling 1: breng leerlingen kwaliteitsbesef bij;
- aanbeveling 2: geef faciliterende feedback;
- aanbeveling 3: zet in op peerfeedback;
- aanbeveling 4: zet leerlingen aan het denken.

Breng leerlingen kwaliteitsbesef bij

Bij het verbeteren van schrijftaken, raakte ik vaak erg gefrustreerd. De teksten die leerlingen inleverden, beantwoordden heel vaak niet aan mijn verwachtingen. Ik had toch een duidelijke opdracht geformuleerd, met heldere evaluatiecriteria en een stapsgewijze opbouw. Waar ik vergat op in te zetten, was het kwaliteitsbesef bij leerlingen. Mijn verwachtingen had ik natuurlijk opgebouwd door doorheen de jaren al heel veel teksten te lezen en te verbeteren, maar dat referentiekader hadden de leerlingen niet.

Ik maakte dus bewust ruimte in mijn lesontwerp voor het opbouwen van kwaliteitsbesef. Voorbeeldopdrachten comparatief laten evalueren bleek erg goed te werken. Ik combineerde dit vaak met een gesprekstechniek zoals 'een binnencirkel-buitencirkel-discussie'. Bij deze gesprekstechniek is een deel van de leerlingen notulist, terwijl de anderen beoordelaars zijn. De beoordelaars maken een rangschikking van de teksten. De notulisten schrijven alle argumenten (kwaliteitscriteria) op die de beoordelaars gebruiken. Dat lijstje van criteria kon ik dan in volgende stappen in het lesontwerp gebruiken, bijvoorbeeld om samen met de leerlingen de evaluatiecriteria op te stellen.

Geef faciliterende feedback

Leraren besteden veel tijd en energie aan feedback, maar die energie levert niet altijd voldoende leerwinst op. Het zweet moet met andere woorden op de juiste rug (Speltinx & Vanhoof 2021). De vele feedback die ik mijn leerlingen gaf, was niet effectief, omdat leerlingen de feedback niet begrepen, omdat de hoeveelheid feedback afschrikte of omdat leerlingen niet met de feedback aan de slag gingen.

Ik ging dus minder, maar gericht feedback geven, en gaf ook meer feedback op hogere-orde-aspecten in plaats van op elke kleine fout te wijzen. Daarnaast voorzag ik in mijn lesontwerp momenten voor leerlingen om met de feedback aan de slag te

gaan. Faciliterende feedback geven lukte mij het best via audiofeedback (bv. via de app 'Mote'). Ik stelde vast dat ik in mijn audiofeedback automatisch meer ging richten op de hogere-orde-aspecten van de teksten van mijn leerlingen. Leerlingen moesten moeite doen om de feedback te beluisteren (en kregen hier tijd en ruimte voor in de les), gaven aan dat ze de feedback veel beter begrepen, dat de feedback veel genuanceerder was, en dus minder demotiveerde.

Zet in op peerfeedback

Een andere vaststelling die me aan het denken zette over mijn feedback was dat ik vaak de enige feedbackgever was. Dat was natuurlijk een gemiste kans om ook leerlingen als elkaars feedbackgever in te schakelen.

Mijn favoriete werkvorm voor peerfeedback haalde ik uit *Maak er geen punt van* (Koster & Korpershoek 2021). Nadat ik met de leerlingen de kwaliteitscriteria helder had, liet ik alle leerlingen een eerste versie van hun schrijfo opdracht maken. Daarna verdeelde ik de klas in evenveel groepjes als er kwaliteitscriteria waren. De teksten passeerden via een doorschuifstelsel (of verbetercarrousel) bij elk groepje. Op elke tekst werd dus voor elk criterium uitgebreide feedback geformuleerd. Een eerste bijkomend voordeel was dat de leerlingen opnieuw in contact kwamen met heel veel teksten en dus weer kwaliteitsbesef opbouwden. Een ander, onverwacht, voordeel was dat de leerlingen veel meer oog kregen voor het publiek van hun tekst. Ze konden vaak zelf vaststellen hoe hun medeleerlingen als lezer reageerden op hun tekst, waardoor het abstracte concept van een 'doelpubliek' vaak veel helderder werd.

Zet leerlingen aan het denken

De meeste werkvormen vereisten heel wat reflectievermogen van mijn leerlingen. Ze moesten niet alleen nadenken over het schrijfproduct, maar ook over het schrijfproces. Ik probeerde dus ook het reflecteren in mijn lesontwerp te stimuleren.

Naast een aantal werkvormen die ik in mijn lessen zelf inzette, werkte ik met een groeidocument waarin de leerlingen per opdracht hun belangrijkste werkpunten bijhielden. Ik gebruikte daarvoor een online document dat zowel de leerlingen als ikzelf altijd konden raadplegen. Door leerlingen bij elke nieuwe opdracht op basis van het groeidocument een werkpunt te laten formuleren, zorgde ik ervoor dat leerlingen veel meer gingen reflecteren op hun vooruitgang en groei.

Tot slot geef ik nog graag een kleine tip die niet met feedback te maken heeft. In mijn overmoed en experimenteerdrang probeerde ik vaak erg veel verschillende werkvormen en *tools* uit. Dat bezorgde mij, als leerkracht, en mijn leerlingen best wat extra cognitieve belasting. Beter lijkt het dus om werkvormen die goed werken voor een groep

leerlingen regelmatig te herhalen. Op die manier kunnen leerlingen hun aandacht en energie echt richten op het bijleren en groeien, en gaat geen energie op aan de werkvorm of digitale *tool*.

Door het herontwerpen van mijn schrijfflessen met deze adviezen in het achterhoofd, kon ik Philippe Geubels dus eigenlijk gelijk geven. Als ik de taak van een leerling had nagekeken, was die taak zelf er vaak niet beter op geworden. En dat was precies de bedoeling!

Referenties

- Dera, J., J. Gubbels, J. van der Loo & J. van Rijt (red.) (2022). *Vaardig met vakinhoud*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Kneyber, R., D. Sluijsmans, V. Devid & B. Wilde López (2022). *Formatief handelen: Van instrument naar ontwerp*. Culemborg: Uitgeverij Phronese.
- Koster, M. & M. Korpershoek (2021). *Maak er geen punt van: Feedback geven op schrijfopdrachten*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- LIFT Writing Research (z.d.). 'Onderzoeksproject LIFT'. Online raadpleegbaar op: <https://liftwritingresearch.wordpress.com>.
- Van den Branden, K. & M. Vanbuel (2022). *Taal op school: 75 vragen over taalbeleid in het secundair onderwijs*. Kalmthout: Pelckmans Uitgevers.
- Vanhoof, S. & G. Speltincx (2021). *Feedback in de klas: Verborgene leerkanalen*. Leuven: LannooCampus.